

Оснач М.*

ПРОБЛЕМАТИКА МИРОТВОРЧОСТІ ООН НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Впродовж історії, участь миротворчих сил ООН у операціях з метою підтримання миру була ускладнена умовами та обставинами. Важливим фактором є розуміння поняття «Миротворчість», та вміння розрізняти поняття «Підтримання миру» і «Зміцнення миру». ООН, Миротворчі операції, Колективна безпека, Підтримання миру, Миротворчість, Зміцнення миру.

В теченні історії, участь миротворчих сил ООН в операціях по підтриманню миру була ускладнена умовами і обставинами. Важливим фактором являється розуміння поняття «Миротворчість», і вміння розрізняти поняття «Підтримання миру» і «Укріплення миру». ООН, Миротворчі операції, Колективна безпека, Підтримання миру, Миротворчість, Укріплення миру.

Throughout history, the use of the UN Peacekeeping forces in peace support operations was limited due to certain circumstances. It is important to understand the term «Peacekeeping» and differ it from the term «Peacemaking». United Nations, Peacekeeping operations, Collective security, Peacekeeping, Peacemaking.

Суперечки з приводу наявності при ООН миротворчих сил, ефективності їх втручання, а також потенціалу з підтримання та встановлення миру точилися з самого моменту їх створення. Не вщухають вони і нині. Однак півстоліття історії існування ООН переконливо довели доцільність діяльності «блакитних шоломів» в інтересах миру і безпеки у світі. Залучення збройних сил для проведення миротворчих акцій стає вагомим фактором створення макросистеми колективної безпеки, а сама миротворчість як нове явище міждержавного діалогу перетворюється на важливий напрямок глобального й регіонального співробітництва окремих держав та їх об'єднань, спрямованого на створення доброзичливого клімату у міжнародних стосунках [2]. Одночасно посилення політичної ваги армії з позицій миротворчості означає підвищення імовірності використання національних збройних формувань у реалізації миротворчих заходів під егідою ООН, регіональних міжнародних організацій або навіть окремих держав, яким таке право може бути надане мандатом Ради Безпеки ООН.

У міжнародному лексиконі усталилися два поняття, два визначення дій ООН щодо врегулювання конфліктів: «peacekeeping» і «peacemaking» («підтримання миру» і «зміцнення миру»). Іноді ці поняття вживаються без необхідного врахування сутності миротворчої діяльності ООН. Деякі автори ототожнюють, змішують ці два поняття. Слід пам'ятати, що підтримання миру — це дії, пов'язані з розгортанням у районі конфлікту груп спостерігачів, військових контингентів і/або поліцейського, а часто й цивільного пер-

* студент 4 курсу спеціальності «міжнародні відносини» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: ас. Сапсай А.П.

соналу ООН з метою сприяння додержанню досягнутих угод про припинення вогню [3]. Головна мета підтримання — припинити кровопролиття, роз'єднати конфліктуючі сторони. Зміцнення миру спрямоване на остаточне врегулювання конфлікту політичними методами, шляхом переговорів та укладення відповідних угод. Миробудівництво в постконфліктний період — це дії на підтримку владних структур у їх зусиллях, спрямованих на недопущення повторних вибухів конфлікту. Миротворчість - це дії, спрямовані на досягнення угоди між конфліктуючими сторонами головним чином за допомогою мирних засобів, передбачених главою VI Статуту ООН.

Термін «миротворчі операції» увійшов до загального вжитку на початку 1960-х років та означає «операції зі встановлення і підтримання миру та стабільності, які здійснюються легко озброєними міжнародними контингентами, зазвичай після досягнення перемир'я або підписання угоди про припинення вогню за згодою ворогуючих сторін». У 1990-х роках цей термін набув широкого значення. Отже за своїм характером, порядком проведення та завданнями, які вирішують під час міжнародних миротворчих операцій, визначають такі його типи:

- зі встановлення миру
- з підтримання миру
- з примусу до миру
- з розбудови миру

Також до міжнародних миротворчих операцій належать пошуково-рятувальні та гуманітарні операції. Операції зі встановлення миру здійснюються на основі глави VI Статуту ООН за обов'язковою згодою конфліктуючих сторін. Основним змістом їх є розв'язання конфліктів, головним чином, шляхом їх мирного врегулювання (посередництво, переговори, надання різноманітних видів допомоги) або превентивного розгортання військ для недопущення конфлікту [4].

Важливий напрям у діяльності ООН — операції з підтримання миру. На жаль, це не визначено в самому Статуті ООН. Необхідна значна конструктивна робота, спрямована на зміцнення і розвиток даного напрямку в діяльності міжнародної організації. Характерною визначальною рисою вказаних операцій «блакитних шоломів» є згода країн на їхнє перебування і функціонування. Цим підкреслюється непримусовий характер зазначених операцій.

Миротворчі сили ООН можуть одержати санкцію Ради Безпеки на застосування сили, якщо положення ст. 39 вже реалізовані. Але Статут має визначити можливість зміни функцій миротворчих сил (у разі виникнення загрози миру або його порушення). Йдеться про те, що миротворчі сили можуть бути використані для примусових операцій [1].

Миротворчі сили ООН можуть бути використані і регіональними установами. Зауважимо, що є випадки, коли миротворчі сили створювалися на регіональному рівні без санкцій Ради Безпеки. Зазначимо, що відповідно до ст. 53 Статуту, Рада Безпеки не повинна санкціонувати операції, якщо вони не є операціями примусового характеру із застосуванням зброї. Тут виникає дуже актуальне питання. А який характер повинні мати збройні сили ООН у випадках, коли вони використовуватимуться в громадянських війнах, які загрожують регіональному чи загальному миру? Ці операції не можуть розглядатися як примусові відповідно до глави VII Статуту. В даному випадку необхідна згода країни, що приймає такі операції. Вона може бути зафіксована наперед відповідними угодами.

Друга важлива проблема в діяльності ООН — превентивні акції. На жаль, Статут ООН в цьому питанні не дає чіткого пояснення. Так, ст. 2 передбачає, що всі члени ООН утримуються від надання допомоги будь-якій державі, проти якої Організація Об'єднаних Націй застосовує превентивні, або примусові, дії. У випадку порушення миру глава VII передбачає превентивні заходи, які повністю відповідають системі безпеки, започат-

кованій Статутом ООН. Треба зазначити, що в ООН відбувається плідна робота як щодо розвитку методів і механізмів мирного врегулювання, так і розробки нових підходів, які не були започатковані у свій час в Статуті ООН чи у відповідних її рішеннях. Сьогодні ООН використовується як засіб підтримання миру в різних куточках світу, а не як посередник у миротворчому процесі. Зважаючи на те, що військові миротворчі операції пов'язані з масштабними подіями по різні боки кордонів, колективні дії дають змогу співпрацювати в цьому нелегкому процесі всім країнам, спрощують розуміння того, що масове військове втручання однієї країни може зашкодити інтересам інших, а також стримують вузькі егоїстичні мотиви, які можуть мати місце під час будь-якої акції окремої країни. Тому варто наголосити, що санкція ООН - це гарант застосування законних засобів під час миротворчих дій. Проблеми використання ООН як засобу встановлення миру, пов'язані з самою природою таких міждержавних організацій [2]. Не варто сподіватися, що перехід до менш складних і краще керованих міжнародних організацій, чи реорганізація ООН, призведе до поліпшення її роботи. Країни-члени ООН навряд чи згодяться реформувати її, аби зробити діяльність ООН ефективнішою. Найдоцільнішим виглядають простіші, реалістичніші й, можливо, ефективніші засоби – зосередити увагу на практичних аспектах складних міжнародних конфліктів. Підсумовуючи, варто наголосити, що механізми встановлення і підтримання миру, якими володіє ООН зараз набувають нового значення і знаходять нові способи застосування.

Література

1. Устав Организации Объединенных Наций. Department of Public Information, «Charter of the United Nations», United Nations. – New York.
2. Glennon. Michael F Why the Security Council Failed?. // Foreign Affairs. – June 2003.– P. 16-35.
3. Пальчук М. Проблеми міжнародної безпеки і миротворчі операції // Військо України. – 1998. – № 3 – С.12.
4. Данилов В.Н., Усольцев А.В. Настоящее и будущее миротворческих операций // Военная мысль. – 1998. – № 6. – С.7-10.